

धोरण : 9 संस्कृत

19. विनोदपधानि

स्वाध्याय

स्वाध्याय

प्रश्न 1. विकल्पेभ्यः समुचितम् उत्तरं चिनुत ।

(1) कंसं कः जघान ?

(क) कृष्णः

(ख) भीमः

(ग) बलरामः

(घ) उग्रसेनः

(2) केन कथितं पुत्र लेखं लिख इति ?

(क) कृष्णेन (ख) मित्रेण

(ग) तातेन (घ) स्वयमेव

(3) राजा कः अभूत् गुणोत्तमः ?

(क) युधिष्ठिरः (ख) रामः

(ग) कृष्णः (घ) विभीषणः

(4) व्रजन्ति पद्मानि कदा विकासम् ?

(क) सूर्योदये

(ख) प्रातःकाले

(ग) प्रभाते

(घ) मध्याह्ने

(5) एकः केन भक्षितः ?

(क) सिंहेन

(ख) व्याघ्रेण

(ग) रोगेण

(घ) ध्वनिना

प्रश्न 2. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत-

(1) पुत्रेण कस्य आज्ञा न ?

➤ पुत्रेण पितुः आज्ञा न लोपिता।

(2) चक्रवाकी कदा विरहातुरा भवति ?

➤ चक्रवाकी नित्यं रात्रौ विरहातुरा भवति ।

(3) गते भर्तरि प्रिया किं करोति ?

➤ गते भर्तरि प्रिया रोदिति ।

(4) नकारत्रयसंयुक्तस्य नन्दनस्य का नास्ति ?

➤ नकारत्रयसंयुक्तस्य नन्दनस्य दानशक्तिः नास्ति ।

(5) विद्वद्भिः का सदा वन्द्या ?

➤ विद्वद्भिः विद्या सदा वन्द्या।

(6) शीतं कं न बाधते ?

➤ शीतं कम्बलवन्तं न बाधते ।

प्रश्न 3. निम्नलिखितानां पदाना समासप्रकारं लिखत-

- (1) गुणोत्तमः - (गुणेषु उत्तमः) - सप्तमी तत्पुरुष समास
- (2) विरहातुरा - (विरहेण आतुरा) - तृतीया तत्पुरुष समास
- (3) सूर्योदयः - (सूर्यस्य उदयः) - षष्ठी तत्पुरुष समास
- (4) दानशक्तिः - (दानस्य शक्तिः) - षष्ठी तत्पुरुष समास
- (5) लोकनाथः - (लोकाः नाथाः (स्वामिनः) यस्य सः) -

बहुव्रीहि समास; अथवा

(लोकानां नाथः) - षष्ठी तत्पुरुष समास

પ્રશ્ન 4. પ્રદત્તાન્ શબ્દાન્ પ્રયુજ્ય વાક્યાનિ વિરચયત ।

(1) ક્યાં બળવાને ઠંડી હેરાન કરતી નથી ?

(કિમ્ બલવત્ શીત ન બાધ્ ।)

➤ કં બલવન્તં શીતં ન બાધતે?

(2) રાજા રામ ગુણોત્તમ છે.

(નૃપ રામ ગુણોત્તમ અસ્ ।)

➤ નૃપઃ રામઃ ગુણોત્તમઃ અસ્તિ।

(3) ક્રમળ ક્યારે વિકાસ પામે છે?

(પદ્મ કદા વિકાસ વ્રજ્ ?)

➤ પદ્માનિ કદા વિકાસં વ્રજન્તિ?

(4) આદીમાં નકાર છે અને પાછળ પણ નકાર છે.

(આદિ નકાર અસ્ પરતઃ અપિ નકાર અસ્ ।)

➤ આદૌ નકારઃ અસ્તિ પરતઃ અપિ નકારઃ અસ્તિ।

(5) પહેલાને ત્યાગી દેતાં હું 'તુર' છું.

(પ્રથમ વિ + હા + ત્વા > ય અસ્મદ્ 'તુર' અસ્ ।)

➤ પ્રથમં વિહાય અહમ્ તુરઃ અસ્મિ।

પ્રશ્ન 7. અધોલિખિતાના પ્રશ્નાનામ ઉત્સરાણિ ગુર્જરભાષાયાં લિખત-

(1) કં સંજઘાન કૃષ્ણઃ? આ વાક્યના બે અર્થ કયા કયા છે ?

ઉત્તર : આ વાક્યના બે અર્થ : (1) કં સંજઘાન કૃષ્ણઃ કૃષ્ણે કોની
હત્યા કરી? અને

(2) કં સંજઘાન કૃષ્ણઃ કૃષ્ણે કેસની હત્યા કરી.

(2) નન્દન પાસે દાનશક્તિ કેમ નથી ?

ઉત્તર : શરૂઆતમાં નકાર અને ત્રીજા અક્ષરે નકાર, વચમાં હણાયેલો દકાર છે. આ પ્રમાણે ત્રણ નકારોથી જોડાયેલા નન્દનમાં દાનશક્તિ નથી.

(3) સ્નાન માટે વાસ્તવમાં કેટલા લોકો ગયા હતા?

ઉત્તર : સ્નાન માટે એક નર અને ઓગણીસ નારીઓ એમ કુલ વીસ લોકો ગયાં હતાં. અથવા, સ્નાન માટે એક નર અને વીસ નારીઓ એમ એકવીસ લોકો ગયાં હતાં.

(4) રાઝ અને ભિક્ષુક બંને લોકનાથ શા માટે છે ?

ઉત્તર : રાજા પ્રજાજનોનો પાલક હોય છે, એટલે તે લોકોનો નાથ - સ્વામી છે. ભિક્ષુક બીજાઓ પાસેથી ભિક્ષા માગે છે, એટલે તે લોકો છે નાથ – સ્વામી જેના તેવો છે. આમ, રાજા અને ભિક્ષુક બંને 'લોકનાથ' છે.

प्रश्न 6. श्लोकान् अनुलक्ष्य यथायोग्यं संयोजयत -

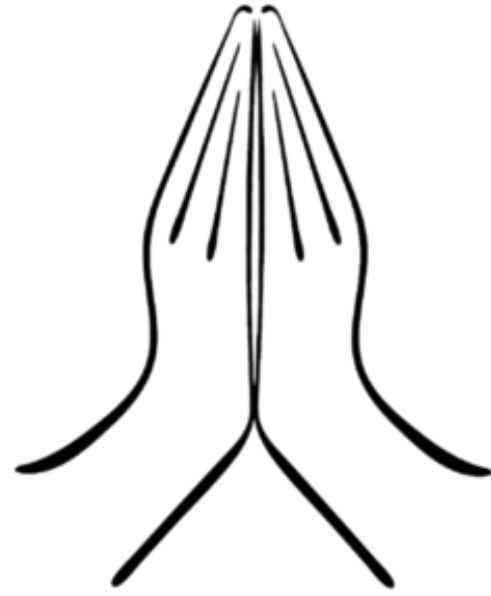
'क' विभागः

- (1) एको न विशतिः स्त्रीणाम्
- (2) बहुव्रीहिरहं राजन्
- (3) विद्वद्भिः का सदा वन्द्या
- (4) तातेन कथितं पुत्र
- (5) का दानशक्तिः

'ख' विभागः

- चात्रैवोक्तं न बुध्यते।
- स्नानार्थं सरयूं गता।
- खलु नन्दनस्य।
- पाण्डवाः हर्षमागताः।
- षष्ठीतत्पुरुषो भवान्।
- लेख लिख ममाज्ञया ।

Thanks

For watching